

هیولای هستی

سفری با هایدگر
در راه سینمای ترس آگاهانه

محمدصادق صادقی پور

مجله علمی پژوهشی

mikhanan.com

سرشناسه: صادقی پور، محمدصادق، ۱۳۵۸ -

عنوان و نام پدیدآور: هیولای هستی: سفری از هایدگر در راه سینمای ترس
آگاهانه / محمدصادق صادقی پور.

مشخصات نشر: تهران: ققنوس، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۳۸۳ ص: جدول.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۸-۲۵۹-۵

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

پادداشت: واژه‌نامه.

پادداشت: کتاب‌نامه.

پادداشت: نمایه.

موضوع: هایدگر، مارتین، ۱۸۸۹-۱۹۷۶ م. - دیدگاه درباره ترس

موضوع: Heidegger, Martin -- Views on fear

موضوع: سینمای ترس و هیولای - تاریخ و نقد

موضوع: Horror films -- History and criticism

موضوع: ترس

موضوع: Fear

موضوع: رعب و وحشت

موضوع: Terror

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۵ ص ۲ و ۳ / PN1۹۹۵/۵

رده‌بندی دهوی: ۷۹۱/۳۳۶۱۶۲

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۵۲۴۹۷۹

انتشارات قوqnoos

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهلائی زاندارمری،

شماره ۱۱۱ تلفن ۰۲۰ ۸۶۶۰ ۶۶

محمد صادق صادقی پور

هیولای هستی

سفری با هایدگر در راه سینمای ترس آگامه

چاپ اول

۱۱۰۰ نسخه

۱۳۹۶

چاپ شمشاد

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۲۷۸ - ۲۵۹ - ۵

ISBN: 978 - 600 - 278 - 259 - 5

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

۲۷۰۰۰ تومان

فهرست

۱۱	..... مقدمه
۱۹	..... ۱. تولد ترس
۱۹	..... مفهوم ترس
۲۰	..... ترس در یونان باستان
۲۵	..... حوزه معنایی ترس در تفکر و هنر پیشاسفراطیان
۳۰	..... حوزه معنایی ترس در دوران معاصر
۳۳	..... نیارشناسی وازگان
۳۶	..... امر والا در ساحت ترس
	..... حوزه معنایی ترس در دو پیشاهایدگری تأثیرگذار: هگل
۴۳	..... و نیچه
۴۷	..... درآمدی بر حوزه معنایی ترس در اندیشه های دیگر
۵۰	..... امر آپوفانتیک و امر هرمنوتیک در تفکر های دیگر
۵۳	..... ۲. موقف ترس آگاهی
۵۳	..... درآمدی بر مضامین تفکر های دیگر
۶۴	..... ترس و ترس آگاهی در تفکر های دیگر
	..... امر غریب-آشنا؛ عنصر مقوم ترس آگاهی در آرای های دیگر و
۶۶	..... فروید

- ۷۳ ..... مضمون اصالت در تفکر هایدگر
- ۸۶ ..... امر اصیل ترس آگاهی
- ۹۱ ..... پدیدارِ حال و هوا و حوزه معنایی ترس
- ۹۲ ..... سلوک ترس آگاهی
- ۹۶ ..... مسیر طی شده تاکنون
- ۹۹ ..... ۳. سینما و عصر تصویر جهان
- ۹۹ ..... هنر سینما: سرآغاز
- ۱۰۱ ..... تحول بیان در سینما
- ۱۰۲ ..... سینمای آغازین دوره اول؛ سال‌های ۱۸۹۵-۱۹۰۳
- ۱۰۴ ..... سینمای آغازین دوره دوم؛ سال‌های ۱۹۰۳-۱۹۰۷
- ۱۰۶ ..... سینمای دوره انتقال؛ سال‌های ۱۹۰۷-۱۹۱۷
- ۱۱۰ ..... سینمای هنری اول؛ سال‌های ۱۹۱۰-۱۹۲۰
- ۱۱۲ ..... ذهنیت‌گرایی دهه ۱۹۲۰؛ ظهور نام انسان در سینما
- ۱۱۲ ..... جنبش امپرسیونیستی فرانسه
- ۱۱۶ ..... سینمای هالیوود ۱۹۲۰-۱۹۶۰
- ۱۱۹ ..... صدا در سینما و تأثیر آن در تحول بیان سینمایی
- ۱۲۲ ..... سینمای مستقل آمریکا از سال ۱۹۷۰ تا امروز
- ۱۲۳ ..... رنسانس هالیوود ۱۹۶۰-۱۹۸۰
- ۱۲۴ ..... سینمای پس از رنسانس هالیوود تا دهه ۱۹۹۰
- ۱۲۶ ..... سینمای امروز ۱۹۹۰-تاکنون
- ۱۳۰ ..... مؤلف در سینمای امروز
- ۱۳۳ ..... سینمای هنری معاصر
- ۱۳۹ ..... ۴. پدیدارشناسی هرمنوتیک و تفسیر فیلم
- ۱۳۹ ..... سینما و هرمنوتیک هایدگر
- ۱۴۵ ..... تفسیر
- ۱۴۹ ..... تفسیر فیلم

- هرمنوتیک..... ۱۵۳
- پدیدارشناسی هرمنوتیک..... ۱۶۰
- ۵ سینما و فلسفه..... ۱۷۱
- سینما و پایان فلسفه..... ۱۷۱
- تأملی فلسفی در تاریخ نظریه فیلم..... ۱۷۶
- فیلم و فلسفه: سرآغاز..... ۱۸۵
- دائیل فرامپتون و نظریه فیلموسوفی..... ۱۸۸
- پرش از هنر در اندیشه هایدگر..... ۱۷۲
- فیلم به مثابه کار هنری..... ۲۰۶
- ۶ سینمای وحشت..... ۲۴۲
- گوتیک: سرآغاز..... ۲۴۲
- آشنایی با جهان گوتیک و مضامین اساسی آن..... ۲۴۶
- تقابل فلسفه قرن هجدهم با فرهنگ گوتیک..... ۲۴۹
- سه سرنمون اساسی ادبیات گوتیک؛ بنیاد سینمای وحشت..... ۲۵۶
- سینمای وحشت: سرآغاز..... ۲۵۷
- ژرژ ملی بس و فیلم‌های حقه‌محور او..... ۲۵۸
- تئاتر گران گینول..... ۲۵۹
- سینمای اکسپرسیونیستی آلمان در دهه ۱۹۲۰..... ۲۵۹
- سینمای وحشت در دهه‌های ۱۹۳۰-۱۹۵۰..... ۲۶۲
- سینمای وحشت در دهه ۱۹۶۰..... ۲۶۶
- سینمای وحشت در دهه ۱۹۷۰..... ۲۷۰
- سینمای وحشت در دهه ۱۹۸۰..... ۲۷۵
- گرایش‌های معاصر در سینمای وحشت؛ از اواسط دهه ۱۹۹۰ تاکنون..... ۲۸۳
- ۷ فلسفه سینمای وحشت: تجلی شرّ در ساحت اثر سینمایی..... ۲۸۹
- شرّ و هیولا به مثابه عناصر اساسی مقوم سینمای وحشت..... ۲۸۹

- ۲۹۱..... هیولا به مثابهٔ تجسم سرّ در سینمای وحشت
 ۲۹۱..... نظریهٔ نوئل کارول
 ۲۹۳..... نظریهٔ سیتیا فریلند
 ۲۹۴..... نظریهٔ جورج اوچوا
 ۲۹۵..... ابضاح کز صورتی و ویرانگری در نظریهٔ جورج اوچوا
 ۲۹۸..... دغدغهٔ هستی در نظریهٔ جورج اوچوا
 ۳۰۱..... غایت سینمای وحشت در نظریهٔ اوچوا
 ۳۰۵..... نقد نظریه‌های کارول، فریلند و اوچوا
 ۳۰۷..... نظریهٔ نهایی
 ۸ از ژانر ترس تا ژانر ترس آگاهی؛ از قلب سینمای وحشت به سوی سینمای ترس آگاهانه
 ۳۰۹..... ژانر ترس
 ۳۱۱..... تحلیل فیلم چشم‌چران
 ۳۱۵..... ژانر وحشت
 ۳۱۶..... تحلیل فیلم سکوت بره‌ها
 ۳۲۱..... ژانر دهشت
 ۳۲۲..... تحلیل فیلم شب مردگان زنده
 ۳۳۰..... ژانر وحشت
 ۳۳۱..... تحلیل فیلم بیگانه
 ۳۳۷..... ژانر ترس آگاهی
 ۳۳۸..... تحلیل فیلم خط باریک سرخ
 ۳۴۱..... تحلیل فیلم درخشش
 ۳۴۹..... سخن پایانی
 ۳۵۹..... کتابنامه
 ۳۶۷..... واژه‌نامهٔ فارسی-آلمانی-انگلیسی
 ۳۷۳..... نمایه

مقدمه

قدمت حضور ترس^۱ در زندگی انسان را می‌توان همپای خلقت او دانست و این همراهی در تمامی مقاطع مهم زندگی بشر وجود داشته و بر نظر و عمل او سایه افکنده است. به همین سیاق، حوزه معنایی ترس که در برهه‌های مختلف زندگی معاصر چون خود ترس، رعشت یا هراس،^۲ دهشت،^۳ وحشت^۴ و از همه مهم‌تر ترس آگاهی (خوف، اضطراب، نگرانی)^۵ است از دیرباز در آثار اندیشه‌ورزان و هنرمندان حضوری قاهر دارد. هدف کتاب حاضر ارائه تبیینی مبتنی بر فلسفه اگزیستانس^۶ از این حوزه معنایی به‌ویژه مفهوم بنیادین «ترس آگاهی» است که به وجود انسان قوام و نیز معنا می‌بخشد، و در ادامه رسیدن به تعریفی مبتنی بر تفکر مارتین هایدگر^۷ از آن با استفاده از کار هنری سینما و اثبات این مطلب است که ترس آگاهی به مثابه بنیادی‌ترین یافتگی یا یافتن^۸ حال^۹ (یا به عبارت ساده‌تر، حال و هوا یا حال) دازاین^{۱۰} در مرتبه‌های مختلفی تحولی قرار دارد که از پدیدار

1. Furcht/fear   2. Erschrecken/ alarm   3. Entsetzen/terror

4. Grauen/horror

۵. Angst/anxiety: ترجمه‌های واژه در سخن سید احمد فردید و متعاقباً سیاوش جمادی «ترس آگاهی» است که در کنار واژه خوف به نظر مناسب‌ترین معادل می‌رسد، چنانکه در ادامه و در این کتاب نیز صحت آن بیشتر اثبات می‌شود. مترجمانی مانند عبدالکریم رشیدیان نیز معادل اضطراب یا نگرانی را مد نظر دارند که به گمان من بربرهنه‌ای مناسب در سخن روان‌شناسانه است و بُعد اگزیستانس اصل واژه در آن لحاظ نشده است.

6. Existenz/existence   7. Martin Heidegger

8. Befindlichkeit/attunement/state-of-mind   9. dasein

ترس آغاز شده و به وحشت، سپس دهشت و متعاقباً وحشت، همگی به عنوان پارین‌های مقوم پدیدار ترس، رسیده و سرانجام، دلازین در پله آخر این سلوک با حال ترس آگاهی رویاروی می‌شود و این تبدل پدیدارهای حوزه معنایی ترس را می‌توان به مثابه رویداد حقیقت در کار هنری فیلم، به‌ویژه برخی از فیلم‌های برجسته سینمایی در سینمای وحشت، متجلی دانست. رسیدن به بازتعریف ترس آگاهی بر اساس اندیشه هایدگر در ساحت سینما و حرکت به سوی نظریه فیلم جدیدی مبتنی بر تفکر او، شاید رسالت غایی این نوشتار باشد، اما برای آغاز کار ضروری است فهمی کلی را که از این حوزه معنایی تاکنون ارائه شده است به عنوان نقطه عزیمت خود قرار دهیم تا در نهایت امر به مدد آرای هایدگر و با بهره گرفتن از آثار سینمایی به بازتعریف مورد نظر از آن برسیم.

در پاره اول کتاب با عنوان «تولد ترس» به تاریخ‌شناسی تاریخی مفهوم ترس از یونان باستان تاکنون و سپس تبیین کلیات موضوع و تعریف مفاهیم اصلی و بنیادینی پرداخته‌ام که شامل حوزه معنایی ترس در سیر تاریخی است که از متفکران و هنرمندان یونان باستان آغاز شده و تا اندیشه‌ورزانی مانند هگل^۱ و نیچه^۲ ادامه می‌یابد و در آخر به هایدگر^۳ ختم می‌شود که تعریفی نو از این حوزه بر مبنای پدیدارشناسی هرمنوتیک در کتاب هستی و زمان^۴ ارائه می‌دهد و با تعریف امر آپوفانتیک^۵ و امر هرمنوتیک^۶ در تفکر هایدگر به منزله نقطه شروع، سینما هنری هرمنوتیکی در نظر گرفته می‌شود که قابلیت تجلی رویداد حقیقت را به مثابه کاری هنری، به‌ویژه در برخی از آثار برجسته سینمایی فراهم می‌آورد و در ادامه با معرفی سینمای وحشت، که ریشه در ادبیات گوتیک^۷ دارد، فیلم‌های تأثیرگذار این گونه سینمایی را محملی برای ارائه جلوات مختلف پدیدار ترس در نظر می‌گیرم و در کنار این موضوع، تجلی حال بنیادین ترس آگاهی با موقف نهایی و به نوعی غایت سینمای وحشت معرفی می‌کنم. به این ترتیب مهم‌ترین دغدغه‌های این اثر عبارت‌اند از:

1. Georg Wilhelm Friedrich Hegel
2. Friedrich Nietzsche
3. Sein und Zeit/ Being and Time
4. Apophantisch/ Apophantic
5. Hermeneutik/ Hermeneutic
6. gothic

– تلاش برای فهم سیری سلوک‌وار، تدریجی و تبدیلی از استحاله در حوزه معنایی ترس و سرانجام رسیدن به موقف بنیادین ترس آگاهی به منزله غایت این سلوک؛

– فراهم آمدن امکان فهمی هستی‌شناختی در هنگام تماشای فیلم به وسیله تماشاگر که آن را می‌توان به مثابه رویارویی دازاین با جهان و تلاش او برای تفسیر این جهان در نظر گرفت.

و در پایان کتاب امیدوارم خواننده قادر باشد به این پرسش‌های اساسی پاسخ دهد که:

– دازاین چگونه می‌تواند در مقام تفسیرگر کار هنری، که در این جا فیلم است، در «رویداد حقیقت» در سینما و انکشاف این حقیقت مشارکت کند؟ و این‌که در این طی طریق چگونه تماشاگر، در مقام دازاین با هستی خویش رویاروی می‌شود و به پرسش از آن می‌پردازد؟ و در آخر نیز این پرسش اساسی که چگونه «رویداد حقیقت» منکشف گشته در جهان اثر سینمایی یکی از جلوه‌های گوناگون پدیدار ترس، و از آن میان به ویژه ترس آگاهی، باشد؟

پاره دوم کتاب با عنوان «موقف ترس آگاهی» یا در ابتدای بر مهم‌ترین مضامین تفکر هایدگر یعنی دازاین و ساختار اگزیزتایسالی او در جهان آغاز می‌شود و در ادامه به تشریح مضمون اساسی ترس آگاهی به مثابه یافتگی (یافت‌حال یا همان حال و هوای) بنیادین دازاین می‌پردازد و پس از تشریح امر غریب – آشنا^۱ (یا امر نامأنوس) به مثابه عنصر مقوم این یافت‌حال و تعریف درونمایه مهم «اصالت» در اندیشه هایدگر نشان می‌دهد که چگونه امر اصیل ترس آگاهی در سیری تبدیلی و سلوک‌وار از پدیدار ترس در ساده‌ترین شکل خود به مراتب بعدی آن یعنی رعشت، دهشت و وحشت منجر می‌یابد و سرانجام به صورت حالی ترس آگاهی بر دازاین آشکار می‌شود. در این پاره از کتاب تلاش کرده‌ام اثبات کنم که دازاین چگونه در این سیر سلوک‌وار از مواجهه با امر ناشنای ترسناک به رویارویی با امر ناشنای وحشتناک و سرانجام قرار گرفتن در ساحت امر نامتعین

ترس آگاهی می‌رسد. پس از اثبات این فرض که متناظر است با آزادی متعلق به دوره اول هایدگر و کتاب هستی و زمان، به طرح مضامین اساسی رساله مهم سرآغاز کار هنری،^۱ به منزله اثر شاخص دوره دوم تفکر هایدگر، پرداخته می‌شود و به ویژه تلاش می‌شود نشان داده شود که چگونه «رویداد حقیقت» در پیکار بی‌پایان میان جهان و زمین رخ می‌دهد و در برافراشتن یک عالم (جهان) و فرزان آوردن زمین، این کار هنری است که پیکاربرانگیز این پیکار است و به این ترتیب با پیوند دادن میان مضامین دوره اول و دوره دوم تفکر هایدگر، همراه با خواننده اثر، در مقام تفسیرگر اصلی، آماده ورود به ساحت تجربه سینمایی و رویداد حقیقت منکشف‌شده در آن می‌گردیم.

در پاره سوم کتاب با عنوان «سینما و عصر تصویر جهان»، به منظور آغاز بحث در زمینه سینما به سرچشمه‌های شکل‌گیری این هنر - صنعت مدرن و فرزند زمانه قرن بیستم پرداخته و تلاش کرده‌ام از منظری تاریخی سیر تحول بیان سینمایی را واکاوی کنم و مهبای ورود به ساحت فلسفه‌پردازی در عرصه فیلم شوم و مقدمات لازم را برای طرح فیلم به مثابه یک جهان برای دلازایی که در این‌جا تماشاگر و در عین حال تفسیرگر اثر هنری است آماده سازم.

در پاره چهارم کتاب با عنوان «پدیدارشناسی هرمنوتیک و تفسیر فیلم»، در کنار طرح درآمدی در باب امکان‌مندی سینما در مقام هرمنوتیک هایدگری به مضامین مهم «تفسیر» و «هرمنوتیک» در اندیشه هایدگر پرداخته‌ام و سپس «پدیدارشناسی هرمنوتیک» به مثابه روش‌شناسی هایدگر و نحوه استفاده از آن در تفسیر فیلم توضیح داده می‌شود و تلاطم بر این است که نشان دهم اگر بخواهیم از منظر هایدگر به مقوله تفسیر فیلم بنگریم، می‌توانیم آن را اثری هنری در نظر بگیریم که جعلی است «رویداد حقیقت» است که البته با فعالیت تفسیرگری تماشاگر، در نقش دلازاین، در رویارویی با جهان فیلم حاصل می‌آید. در پاره پنجم کتاب، با عنوان «سینما و فلسفه»، با نگاهی به ایده هایدگر در باب «پایان فلسفه و وظیفه تفکر» تلاش می‌شود به فیلم به مثابه نوعی اندیشه

برای زمانه معاصر نگاه شود و ضمن تأملی فلسفی در تاریخ نظریه فیلم، به نسبت میان فیلم و فلسفه اندیشیده می‌شود و پس از بررسی آرای ژیل دلوز در دو کتاب مهم سینما ۱ و سینما ۲ و همچنین دانیل فرامیتون و نظریه فیلموسوفی‌اش به‌منابه دو نظریه‌پرداز که فیلم را پیش از هر چیز ابزاری برای تفکر می‌دانند و زمینه را برای ورود به عرصه نظریه فیلم ذیل اندیشه هایدگر فراهم می‌آورند، به پرسش از هنر در جهان تفکر هایدگر پرداخته می‌شود و در ادامه فیلم به‌منابه کار هنری تشریح می‌شود و با بهره‌گیری از آرای ارزشمند پژوهشگر مطالعات فیلم، سینم آیدینلی^۱ تلاش می‌کنم نشان دهم که چگونه می‌توان به نظریه فیلم جدیدی دست یافت که محدودیت‌های هستومندانۀ نظریه‌های دیگر را نداشته باشد و چگونه می‌توان فیلم را کاری هنری دانست که در آن انکشافی شاعرانه به وقوع پیوسته است و حامل رویدادی هستی‌شناختی برای تماشاگر است و این‌که چگونه تماشاگر می‌تواند در مقام هستنده‌ای خود تفسیرگر در رویداد با جهان فیلم و «رویداد حقیقت» منکشف‌گشته در آن به پرسش از هستی خود پردازد.

در پاره ششم کتاب، با عنوان «سینمای وحشت»، رجوع اصلی جستار حاضر بررسی می‌شود و تلاش می‌کنم از منظری تاریخی زمینه‌های شکل‌گیری سینمای مهم و انتقادی وحشت شامل فرهنگ و گفتار گوتیک در قرن هجدهم میلادی به‌ویژه ساحت ادبیات داستانی آن و مضامین اساسی این گفتار را مطرح نموده و سپس سه سرنمون اساسی ادبیات گوتیک را که برسازنده بنیادهای سینمای وحشت‌اند، یعنی فرانکشتاین یا پرومته مدرن،^۲ قضیه عجیب دکتر جکیل و آقای هاید^۳ و دراکولا،^۴ بررسی کرده‌ام و پس از معرفی زمینه دیگر یعنی سینمای اکسپرسیونیستی آلمان در دهه ۱۹۲۰ وارد ساحت خود ژانر وحشت در سینما می‌شوم و تلاش می‌کنم با ارائه سیری تاریخی از تحولات بیانی و روایتی این ژانر از آغاز تا کنون، «چگونگی» این ژانر مهم و کمتر بدان پرداخته‌شده در ایران را برای خواننده آشکار سازم و او را مهیای ورود به عرصه «جیستی» این ژانر در پاره هفتم نمایم که در آنجا، پس از طی مراحل لازم در

1. Sinem Aydınli 2. *Frankenstein, or the Modern Prometheus*

3. *The Strange Case of Dr. Jekyll and Mr. Hyde* 4. *Dracula*

پاره‌های پنجم و ششم، با فلسفه سینمای وحشت در قریب غریب نشینند. سرانجام با این تمهیدات، مهبای ورود به دو پاره پایانی کتاب می‌شویم؛ یعنی فلسفه سینمای وحشت در پرتو تفکر هایدگر و تقسیم‌بندی ژانرهای این سینما بر همین اساس همراه با تحلیل‌هایی نمونه‌ای از فیلم‌های برجسته آن.

به این ترتیب تا این مقطع، حاصل کار، شرح و ابضاح دو فرض مهم هایدگر و تفکر هایدگر بوده است که نخستین آن‌ها معطوف به دوره اول تفکر هایدگر و کتاب هستی و زمان است که اعلام می‌کند رسیدن به پافتگی با همان حال و هوای بنیادین ترس آگاهی برای دازاین، در سیری سلوک‌وار و تدریجی از استحالة حوزه معنایی ترس و تبدیل پارژین‌ها یا همان دقایق مفهوم پدیدار ترس به یکدیگر حاصل می‌شود. فرض دوم نیز که متعلق است به دوره دوم تفکر هایدگر و مبنای اصلی آن رساله مهم سرآغاز کار هنری است، فیلم‌سازی هنری و محل تجلی «رویداد حقیقت» برای تماشاگر در مقام دازاین تفسیرگر می‌داند.

در پاره هفتم کتاب با عنوان «فلسفه سینمای وحشت؛ تجلی سرّ در ساحت اثر سینمایی»، پس از معرفی دو مضمون مهم «شر»^۱ و «هیولاه»^۲ به مثابه عناصر اساسی و مقوم سینمای وحشت، به شرح سه نظریه اصلی در باب غایت‌شناسی سینمای وحشت متعلق به نوئل کارول^۳، سینتیا فریلند^۴ و جورج اوچوا^۵ می‌پردازم و پس از نقد این نظریه‌های سینمایی با استفاده از اندیشه تأملی هایدگر، از ترکیب نقاط قوت این نظریه‌ها و دو فرضی که قبلاً روشن شد به تشکیل دستگاه فلسفی جدیدی نایل می‌شوم و نظریه نهایی حاصل از این دستگاه فلسفی چنین است که هیولاه، به مثابه تجسم سرّ و عنصر مقوم و محوری سینمای وحشت، در جلوه‌های متفاوتی از پدیدار ترس (شامل ترس، رعشت، دهشت، وحشت و ترس آگاهی) تجلی می‌یابد. سینمای وحشت با طرح عناصر اساسی تحلیل هرمنوتیکی هایدگر (یعنی دازاین، مرگ، گناه، اصالت و بی‌اصالتی، طرح افکنی و جهان) در نسبت با دازاین در قالب بیان سینمایی، امکان ظهور «رویداد حقیقت» در جهان فیلم را با مشارکت تماشاگر، در مقام

1. Evil 2. Monster 3. Noël Carroll 4. Cynthia A. Freeland

5. George Ochoa

دازین تفسیرکننده و درگیر با این جهان، فراهم می‌آورد و «رویداد حقیقت» منکشف‌شده در این سینما، دقایق مختلف پدیدار ترس و به‌ویژه یافتگی بنیادین «ترس آگاهی» است که در جهانی سینمایی برساخته از پنج ژانر اساسی شامل ژانر ترس، ژانر زعشت، ژانر دهشت، ژانر وحشت و سوانحام ژانر ترس آگاهی از خویش پرده فرومی‌افکند.

در پاره هشتم و پایانی کتاب با عنوان «از ژانر ترس تا ژانر ترس آگاهی: از قلب سینمای وحشت به سوی سینمای ترس آگاهانه» در یک نتیجه‌گیری تفصیلی از نظریه ارائه‌شده، به بیان ویژگی‌های پنج ژانر اساسی سینمای وحشت ذهنی تفکر تأملی هایدگر می‌پردازم و فیلم‌های برجسته‌ای را که سرمنوهای این سینما محسوب می‌شوند در جستجوی حقیقت ترس آگاهی، در گذار از ساحت مفهوم به ساحت تجربه سینمایی در پرتو تفکر هایدگر تحلیل می‌کنم.

کتاب حاضر تلاشی است برای حرکت به سوی تألیف نظریه فیلم نویسی در پرتو آرای هایدگر و کوشیدم تا حد امکان در راه‌های جنگلی اندیشه او گام بردارم؛ چه آن‌جا که شعاع‌های نور در روشن‌گاه از پس شاخ و برگ درختان فضا را روشن ساخته و چه آن‌جا که صعوبت اندیشه و بیان هایدگر، مسیر را تاریک و دشوار کرده است و در این راه پدیدارشناسی هرمنوتیک راهگشا بود. در این راه تلاش کرده‌ام که به مدد تفکر تأملی هایدگر با محدودیت‌های هستومندانة نظریه‌های فیلم متداول رویاروی شوم و به این حوزه نگاهی هستی‌شناختی داشته باشم.

نگارش این کتاب میسر نبود مگر با عنایت پروردگار و لطف بزرگواری که در مقاطع مختلف از کمک‌هاشان بهره‌مند شدم. استاد بزرگوار دانشگاه هنر تهران جناب آقای دکتر محمد شهباز، استادان ارجمند دانشگاه علامه طباطبایی در دوره دکترا فلسفه هنر به‌ویژه جناب آقای دکتر احمدعلی حیدری، جناب آقای دکتر علی اصغر مصطفی و جناب آقای دکتر علی اکبر احمدی افرمجان. نیز همپای این بزرگان جناب آقای دکتر سیدمصطفی مختاباد استاد ادبیات نمایشی دانشگاه تربیت مدرس که همواره در تمامی عرصه‌های زندگی از راهنمایی‌های گرانسنگ و حضور اندیشه‌ورشان بهره‌فراوان برده‌ام.

کتاب را تقدیم می‌کنم به روان پاک پدرم که در زندگی همواره یار و همراه من بوده است، مادر گرامی ام زاله هژبران، خواهر عزیزم دکتر شیوا صادقی پور که در راهی که برگزیده‌ام همیشه عاشقانه مشوقم بوده‌اند، و همراه و همکار همیشگی سرکار خانم دکتر زینب بیات که از ایده اولیه تا متن نهایی در تمامی مراحل از مشورت‌های راهگشایشان یاری فراوان گرفتیم.

انتشار این کتاب محقق نمی‌شد جز با لطف جناب آقای امیر حسین رادگان که سال‌هاست با انتشارات ققنوس حق بزرگی برگردن فلسفه، متن، ادبیات و دانش این آب و خاک دارد. از او سپاسگزارم و دستش را به گرمی می‌فشارم.

محمد صادق صادقی پور
تهران - ۲۱ مهرماه ۱۳۹۴

www.khanam.com